

MUNTENDAM – NEDERLANDS HERVORMDE KERK

Eind 18e eeuw begon het verlangen van de Muntendammers naar een eigen kerk te groeien, ook al behoorde Muntendam in kerkelijk opzicht tot Zuidbroek. Door groei van het dorp in de eerste helft van de 19e eeuw werd deze wens sterker. Toch duurde het nog tot 1838 eer de Koning zijn goedkeuring gaf. Den Haag kende Muntendam een bedrag toe van fl. 4.200,00 voor het bouwen van een nieuwe kerk en pastorie. In 1840 werd met de bouw ervan begonnen en een jaar later werd de nieuwe kerk opgeleverd. Hij werd ingewijd en in gebruik genomen onder de eerste predikant, Gerardus Bethem Reddingius.

Het resultaat is een eenvoudige, in rode Groninger baksteen opgetrokken zaalkerk die relatief breed is uitgevallen met een doorsnee van bijna dertien meter op een lengte van ruim vijftwintig meter. In tegenstelling tot middeleeuwse kerken is de voorkant niet west, maar zuidzuidwest georiënteerd.

De voorgevel wordt geaccentueerd door een witte, classicistische entree met een halfrond bovenlicht. Boven de entree zit een gedenksteen met de vermelding dat op 10 april 1840 door burgemeester en kerkvoogden de eerste hoekstenen zijn gelegd. Tussen de gedenksteen en de top zit een rond venster. Op de top staat een dakruiter met daarin een kleine luidklok. Deze dakruiter heeft evenals de entree een classicistische, geschilderde houten onderbouw met daarop een achtkantige, met koper beklede spits. Hij wordt bekroond door een windvaan in de vorm van een haan. Het klokje, aldus de archieven, is afkomstig uit een in 1840 afgebrand klokkentorentje van het Olde Convent, het latere Rode Weeshuis in Groningen. Dit in 1470 gegoten klokje werd in 1843 omgesmolten tot de huidige klok.

De ruim vijf meter hoge zijgevels worden aan de buitenzijde geschoord door drie steunberen. In de door steunberen gescheiden muurvakken zit per vak een rondboogvenster. De zijgevels worden bovenaan beëindigd door een houten bakgoot.

De geheel vlakke achtergevel heeft twee rondboogvensters. Het is geen topgevel, hij eindigt met een dakgoot onder een afgewolfd dak. Tegen de westnoordwestelijke zijgevel staat een kleine uitbouw met een hoge schoorsteen (om te voorkomen dat rook terugslaat). Hier zat ooit de oorspronkelijke toegang tot de kerk. Nu biedt deze uitbouw plaats aan een Cv-ketel. In de meer ten oosten gerichte zijgevel is vrij recent een nooduitgang aangebracht.

De grote breedte van het kerkgebouw bracht constructieve uitdagingen met zich mee. De toenmalige bouwmeester loste de problemen op door het toepassen van een constructie met zware grenenhouten stijlen tegen de binnenmuur met daaroverheen trekbalen over de gehele breedte. De stijlen zijn tegenover de steunberen geplaatst. De trekbalen worden aan beide zijden ondersteund door zware korbelen. Dicht op het orgel heeft men geen trekbalk gebruikt, maar een trekstang, om goed zicht op het fraaie instrument te houden. De ruimte wordt gedekt door een gedrukt tongewelf van houten latten.

De zeshoekige, zwart geschilderde preekstoel met gouden biezen staat tegenwoordig tegen de achterwand. Hij is net zo oud als de kerk en stond eerst tegen de oostwand, maar werd in 1864 naar de noordwand verplaatst om het zeer forse, tweeklaviers orgel op de ruime galerij boven de ingang te kunnen installeren. Dit fraaie exemplaar is gebouwd door de bekende orgelbouwer P. van Oeckelen uit Harendermolen. Het is in 2003-2004 geheel gerestaureerd door de firma Bakker & Timmenga. De kleurstelling van het orgel komt nu overeen met de kleuren van de kansel. Het zwart van kansel, orgel en gordijnen werkt als noodzakelijk contrast tegenover het heldere wit van plafond en muren, het lichte grijs van balken en korbelen en het lichtbruin van het bankenplan. Deze kleurstelling in combinatie met de vele, grote ramen maakt de ruimte een rustige en aangename plaats om te vertoeven.

De kerk werd in 1963 ingrijpend gerestaureerd onder leiding van architect P.L. de Vrieze met als resultaat een ruim en licht interieur dat veelzijdig gebruikt kan worden, mede door het grote, verhoogde bakstenen podium achter in de kerkruimte.

Ten oosten van de kerk ligt begraafplaats 'de Venne'. Opvallend zijn de vele hekwerken rond de graven. En er zijn enkele mooie graftrommels te bewonderen.

